

Prof. Dr. SİBEL İNCEOĞLU

**ANAYASA MAHKEMESİ'NE
BİREYSEL BAŞVURU
TÜRKİYE VE LATİN
MODELLERİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM LATİN ÜLKELERİNDE ANAYASAL HAKLARIN BİREYSEL BAŞVURU YOLU İLE KORUNMASI MODELİ: AMPARO

I. TERMİNOLOJİ, İÇERİK, TARİHSEL KÖKEN VE GENEL ÖZELLİKLERİ.....	4
A. Terminoloji ve İçerik: Amparo, Habeas Corpus, Habeas Data	4
B. Tarihsel Köken.....	6
C. Norm Denetimi ve Amparo İlişkisi	11
D. Latin Amerika'da Anayasallık Denetimi Yapmakla Görevlendirilmiş Mahkemelerin Özellikleri.....	15
II. YAYGIN ANAYASALLIK DENETİMİNİ BENİMSEYEN ARJANTİN	18
A. Anayasa'ya Uygunluk Denetiminin Temel Özellikleri	18
B. Amparo Davası.....	21
III. MERKEZİ AMPARO DAVASINI BENİMSEYEN ÜLKELERDEN İKİ ÖRNEK: KOSTA RİKA VE EL SALVADOR	29

VIII

A. Kosta Rika.....	30
1. Anayasa'ya Uygunluk Denetiminin Temel Özellikleri	30
2. Amparo Davası.....	33
B. El Salvador.....	41
1. Anayasa'ya Uygunluk Denetiminin Temel Özellikleri	41
2. Amparo Davası.....	42
IV. NORMLARIN MERKEZİ ANAYASALLIK DENETİMİ VE YAYGIN AMPARO DAVASINI BENİMSEYEN ÜLKELER VE BOLİVYA ÖRNEĞİ.....	45
A. Normların Merkezi Anayasallık Denetimi ve Yaygın Amparo Davasını Benimseyen Ülkeler	45
B. Bolivya	49
1. Anayasa'ya Uygunluk Denetiminin Temel Özellikleri	49
2. Amparo Davası.....	51
V. KARMA ANAYASALLIK DENETİMİNİ BENİMSEYEN ÜLKELER VE İKİ ÖRNEK: MEKSİKA VE VENEZUELA.....	53
A. Karma Anayasallık Denetimini Benimseyen Ülkeler	53
B. Meksika	58
1. Anayasallık Denetiminin Temel Özellikleri ve Tarihsel Süreç	58
2. Amparo Yargılaması	60
a. Amparo Yargılamasında Yetkili Mercii ve Usul	61
b. Amparo Yargılaması Türleri	63
c. Başvurucu, Başvurunun Muhatabı ve Müdahalenin Türü	66
d. Amparo Yargılamasına Konu Haklar	67
e. Amparo Kararlarının Niteliği ve Etkisi.....	68
C. Venezuela.....	70
1. Anayasallık Denetiminin Temel Özellikleri ve Tarihsel Süreç	70
2. Amparo Yargılaması	71
a. Amparo Yargılamasında Yetkili Mercii ve Usul	71

b. Başvurucu, Başvurunun Muhatabı ve Müdahalenin Türü	76
c. Amparo Yargılamasına Konu Haklar	80
d. Amparo Kararlarının Niteliği ve Etkisi.....	81
VI. AVRUPA DENEYİMİ: İSPANYA	83
A. Amparo Başvurusunun Temel Özellikleri	83
1. Amparo Başvurusunun İkincilliği	84
2. Amparo Başvurularında Yoğunluk ve “Özel Anayasal Önem” Koşulu.....	88
B. Başvurucu	91
1. Gerçek ve Tüzel Kişiler	91
2. Yabancılar	94
3. Halkın Avukatı ve Kamu Savcılık Makamı.....	96
4. Mağdurluk Statüsü ve Meşru Menfaat Ölçütü	97
C. Başvurunun Muhatabı	100
1. Yasama Organı Kaynaklı İhlaller.....	102
2. Yürütme Organı Kaynaklı İhlaller	104
3. Yargı Organı Kaynaklı İhlaller	106
4. Birey Kaynaklı İhlaller	111
D. Başvuru Konusu Hak ve Özgürlükler.....	113
E. Esasa İlişkin Kararların Niteliği ve Etkisi	119

İKİNCİ BÖLÜM

LATİN MODELİ KARŞISINDA TÜRKİYE

I. BAŞVURUCU.....	130
A. Başvurucunun Nitelikleri	130
1. Gerçek Kişiler.....	131
2. Tüzel Kişiler	135
a. Kamu Tüzel Kişileri.....	135
b. Özel Hukuk Tüzel Kişileri	142

3. Yabancılar.....	148
B. Mağdurluk Statüsü.....	151
1. Kişiselik.....	152
2. Doğrudanlık.....	160
3. Güncellik.....	164
4. Potansiyel Mağdurluk.....	168
C. Başvurucu Lehine Üçüncü Kişi Müdahilliği.....	179
II. BİREYSEL BAŞVURUNUN MUHATABI.....	185
A. Türkiye’de Bireysel Başvurunun Muhatabı: Kamu Gücü.....	185
B. Latin Modellerinde Davanın Bireyselleşmesi ve Birey Kaynaklı İhlaller.....	186
C. Müdahalenin Türü.....	188
D. Yasama Organı Kaynaklı İhlaller.....	189
1. Yasa Kaynaklı İhlallerde Çözümler.....	190
2. Anayasa’ya Aykırılığı Denetlenemeyecek Yasalar.....	202
E. Yürütme Organı Kaynaklı İhlaller.....	206
F. Yargısal İşlevler Üstlenen Bağımsız Kurumların Kararlarına Karşı Başvuru.....	210
1. Yüksek Seçim Kurulu.....	210
2. Sayıştay.....	216
3. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu.....	218
4. Spor Tahkim Kurulu.....	221
G. Yargı Organı Kaynaklı İhlaller.....	222
1. Kanun Yolunda Gözetilmesi Gereken Hususlarda İnceleme Yapılma Yasağı.....	223
2. Anayasa Mahkemesi’nin Derece Mahkemelerinin Yorum Alanına Haklı Müdahalesi.....	229
III. BİREYSEL BAŞVURUYA KONU HAKLAR.....	232
A. Latin Modellerinde Amparo Davasıyla Korunan Haklar.....	232
B. Türkiye’de Bireysel Başvuruya Konu Hakların Tespiti.....	236

C. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Hükümlerinde Norm Alanı Sınırlamalarının Anlamı.....	245
IV. BAŞVURUNUN VE ESASA İLİŞKİN KARARIN NİTELİĞİ VE ETKİSİ.....	258
A. Başvurunun Etkisi ve Geçici Tedbir.....	258
1. Latin Modeli.....	258
2. Türkiye.....	260
a. Bireysel Başvurunun Etkisi, Geçici Tedbir Kararının Anlam ve Önkoşulu.....	260
b. Geçici Tedbir Kararına Konu Haklar.....	263
c. Tehlikenin Ciddiliği.....	266
d. Tehlikenin Kanıtlanması.....	267
e. Geçici Tedbir Kararının Süresi.....	270
f. Geçici Tedbir Kararının Sonuçları.....	271
B. Esasa İlişkin Kararın Niteliği.....	274
1. Latin Modeli.....	274
a. Kararın Onarıcı, Yeniden İnşa Edici, Önleyici Niteliği	274
b. İptal Yetkisi.....	277
c. Kararın Tazmin Edici Niteliği.....	280
2. Türkiye.....	283
a. Kararın Genel Özellikleri.....	283
b. Kararın Onarıcı, Yeniden İnşa Edici, Önleyici Niteliği	284
c. İptal Yetkisi ve Yeniden Yargılama.....	287
d. Kararın Tazmin Edici Niteliği.....	290
C. Esasa İlişkin Kararın Etkisi.....	296
1. Latin Modeli.....	296
2. Türkiye.....	301
SONUÇ.....	305
KAYNAKÇA.....	313
KAVRAM DİZİNİ.....	341